

TƯ DUY GIÁO DỤC

Nhìn từ bộ bàn ghế

□ THÁI HẠO*

© ó rất nhiều dấu chỉ để cho ta thấy được chân tướng của một nền giáo dục cũng như viễn cảnh tương lai của nó. Những dấu chỉ ấy chúng ta có thể nhìn thấy khắp nơi và sẽ luôn nhìn thấy ở những nơi “tâm thường” nhất, ví như một bộ bàn ghế trong lớp học.

Hãy nhìn vào các phòng học của học sinh (và sinh viên) Việt Nam, phổ biến nhất là loại ghế băng dài, cùng với bàn làm thành một bộ, thậm chí bàn và ghế sẽ được đóng liền. Những bộ bàn ghế này thường (phải) kê sát nhau và chỉ trừ lối đi chính ở giữa lớp học. Nhất loạt

chỉ có một tư thế ngồi là tất cả cùng hướng lên bảng (cao hơn nền lớp học một bậc). Cái vấn đề hệ trọng nằm ở chỗ học sinh sẽ rất khó khăn (nếu không muốn nói là không thể) di chuyển và thay đổi tư thế nếu muốn đối diện với người ở tả hữu và phía sau. Chỉ có một hướng nhìn “chính thống” và chủ đạo là nhìn lên thầy cô/bảng; chứ không có nhìn vào nhau. Việc trao đổi thảo luận cũng như làm việc nhóm sẽ trở nên rất khó khăn. Nó tạo ra một sự bó buộc và thiếu tính linh hoạt ảnh hưởng cả đến các hoạt động học cũng như tâm thế và tâm lý tiếp nhận của người học.

* *Tình Gia, Thanh Hóa*

Tôi đã nhiều lần nói điều này: Muốn thay đổi một nền giáo dục, việc đầu tiên là phải thay đổi tư duy (tư tưởng/ triết lý); từ đó thay đổi phương pháp, rồi mới tính toán đến chuyện thiết kế phòng ốc, mua sắm trang thiết bị phù hợp và tổ chức lớp học. Một khi tư duy đã thay đổi thì tất yếu sẽ sinh ra phản ứng dây chuyền làm thay đổi toàn bộ hệ thống giáo dục. “Chúng ta” khởi xướng đổi mới với những ngôn từ rất tân kỳ và với những “bước đi” ngán tẻ nhưng thực tế đang phơi bày lại là một tình trạng nhiều bất cập khiến dư luận băn khoăn và không có thật nhiều niềm tin. Hãy nhìn vào kiểu bàn ghế trong lớp học thì sẽ thấy ngay điều ấy.

Ở đó là sự phóng chiếu của một lối giáo dục rớt đày, phán truyền giáo điều, thụ động; nó là kiểu giáo dục bề trên, giáo dục trường giả.

Một phương cách giáo dục như thế chỉ nhằm đào tạo ra con người công cụ, vâng phục, đồng phục; nó chống lại lý tưởng con người tự do, chống lại cá tính và chống lại thiên tư của mỗi nhân vị.

Thực tế, giáo dục Việt Nam vẫn chưa chuyển động gì nhiều sau 3 năm công bố chương trình Phổ thông mới (2018). Và, với những gì đang diễn ra, chúng ta sẽ rất khó có thể hi vọng vào một sự chuyển mình cơ bản

trong dăm năm tới.

Giáo dục Việt Nam đang gặp phải một mâu thuẫn tự thân rất ghê gớm: thay đổi hay không thay đổi. Nếu thay đổi thật sự thì sẽ phải đụng đến những vấn đề thuộc vào địa hạt của tổ chức bộ máy nhà nước cũng như tư tưởng chính trị. Nếu không thay đổi thì phải chịu áp lực từ dư luận, và cả sự tất yếu phải sống trong lạc hậu và nghèo đói.

Nhà nước nói chung và Bộ Giáo dục nói riêng đã quyết định thay đổi khi xướng lên công cuộc “Đổi mới căn bản toàn diện giáo dục”, đó là một quyết định đúng đắn. Nhưng làm thế nào và cần những tiền đề gì thì lại rất cần tính toán và nghiên cứu một cách nghiêm cẩn từ cả những gì tưởng chừng bé nhỏ nhất trong hệ thống giáo dục và các hoạt động của nó.

Người Việt không phải là một dân tộc kém cỏi từ trong bản chất, nên chỉ cần coi trời cho họ, trải qua vài thập kỷ thì chân dung nước Việt sẽ được vẽ lại bởi những con người cường tráng cả về trí tuệ và phẩm đức. Mọi lý tưởng chính trị phải được y cứ trên quyền lợi quốc gia và hạnh phúc của nhân dân; và đó là sứ mạng không những của nhà nước mà còn là trách nhiệm của mỗi công dân.

Mỗi người dân, và nhất là những nhà giáo, nhà khoa học, không thể thụ động để đợi cầm tay chỉ việc. Thấu suốt tinh thần của đổi mới giáo dục, mỗi người cần tự mình bước đi bằng nỗ lực cá nhân để cùng ngành giáo dục và nhà nước thực hiện thành công “Đề án” trọng đại này. Và như thế, bắt đầu từ việc nhìn ra và vận hành đổi mới từ những “tiểu tiết” như một bộ bàn ghế trong lớp học là điều có ý nghĩa rất lớn. □